

Igitabo cya Daniyeli — Umubare wa Cumi na Kabiri

Umwijima

Jeff Pippenger

2023-12-07

Ijambo cyangwa interuro byikubye kabiri mu Ijambo ryahumetswe ni ikimenyetso cy’ubutumwa bw’umumarayika wa kabiri.

Mu mwaka wa kabiri w’ingoma ya Nebukadinezari, Nebukadinezari yarose inzozi; umutima we urahagarika, kandi ibitotsi biramushiraho. Nuko umwami ategeka guhamagaza abarizi, n’abapfumu, n’abakonikoni, n’Abakaludaya, kugira ngo basobanurire umwami inzozi ze. Nuko baraza bahagarara imbere y’umwami. Umwami arababwira ati: Narose inzozi, kandi umutima wanjye wahagaritswe no kumenya icyo nzozi. Daniyeli 2:1–3.

Mu “mwijima” w’ijoro, Nebukadinezari yarose igishushanyo, ariko ntiyabasha kwibuka icyo nzozi. Mu nzozi zo mu ijoro, yarose igishushanyo, ariko inzozi z’icyo gishushanyo zari zijimye ku bwenge bwe nk’uko ijoro yarosemo izo nzozi na ryo ryari rijimye.

Nuko Abakaludaya babwira umwami mu rurimi rw’Igisiriyake bati: Mwami, urame iteka ryose; bwira abagaragu bawe icyo nzozi, natwe turakumenyesha ibisobanuro byazo. Umwami arabasubiza ati: icyo kintu cyandenge; nimutambwirira icyo nzozi n’ibisobanuro byazo, muzatemagurwamo ibice, kandi amazu yanyu azahindurwa ikirundo cy’umwanda. Ariko nimunyereka icyo nzozi n’ibisobanuro byazo, muzahabwa impano n’ibihembo n’icyubahiro gikomeye biva iwanjye; nuko munyereke icyo nzozi n’ibisobanuro byazo. Daniyeli 2:4–7.

Ikigeragezo cy’inzozi z’ishusho ya Nebukadinezari cyari ikigeragezo cyagenewe kugaragaza ushobora gutanga ibisobanuro by’ubuhanuzi bikwiye by’ishusho itwikiriye n’umwijima, hamwe no gusobanura ibikubiye muri icyo nzozi. Ubutumwa bwa marayika wa kabiri bwahujwe n’ubutumwa bw’Induru yo mu Gicuku mu mateka y’Abamilerite, bwari bwarashushanyijwe na Eliya mu mpaka zabereye ku Musozi wa Karumeli. Na bwo kandi, bwari ikigeragezo cyari kugaragaza, atari gusa uwo Imana y’ukuri ari yo, ahubwo n’uwari umuhanuzi w’ukuri. William Miller, uwo Mushiki wa White avugaga mu buryo bweruye ko yashushanyijwe na Eliya, yari ahagarariye Eliya kuri Karumeli. Nyamara si William Miller ubwe wari ushushanyirizwa, ahubwo icyarushagaho gushushanyirizwa ni amahame yo gusobanura ubuhanuzi yari yarayobowe gusobanukirwa. Kuri Karumeli, abahanuzi b’imana y’umugabo Bayali n’abahanuzi b’imana y’umugore Ashtaroti bagaragajwe ko ari abahanuzi b’ibinyoma. Mu mateka y’Abamilerite, amatorero y’Abaporotesitanti yagaragajwe ko ari abahanuzi b’ibinyoma nk’uko byashushanyijwe na Karumeli.

Igihe amatorero y’Abaporotesitanti yagaragazaga ko yanze amategeko ya William Miller yerekeye gusobanura ubuhanuzi, yahindutse abakobwa ba Roma. Mu buryo bw’ubuhanuzi, umukobwa ni ishusho ya nyina. Ikigeragezo Abaporotesitanti batsinzwe mu mateka y’Abamilerite ni cyo

kigeragezo cyagaragaje kandi kigatanga ishusho (umukobwa) y'inyamaswa. Ni aho ihembe ry'Abaporotesitanti nyakuri ryagaragajwe rihanganye n'ihembe ry'Abaporotesitanti b'ubuhakanyi. Nebukadinezari yashakaga ko hatangwa ubusobanuro, kandi mu kubikora atyo, ku bw'ubuyobozi bw'Imana yagize uruhare mu gutuma habaho ukugaragazwa kw'abahanuzi b'ibinyoma n'abahanuzi b'ukuri.

Bongera gusubiza baravuga bati: Umwami nabwire abagaragu be iyo nzozi, natwe turayimusobanurira. Umwami arasubiza ati: Ndabizi rwose ko mushaka kurindiriza igihe, kuko mubonye ko icyo kintu cyamvuyeho. Ariko nimutambwira iyo nzozi, mufitiwe itegeko rimwe gusa; kuko mwateguye amagambo y'ibinyoma n'ayononekaye yo kumbwira imbere yanjye, kugeza igihe gihindukiye. Nuko nimumbwire iyo nzozi, nanjye nzamenya yuko mushobora kuyinsobanurira. Daniel 2:7–9.

Ku iherezo ry'ibihe byo kugeragezwa, itandukaniro ryari ryagaragajwe ku Musozi wa Karumeli, no ku wa 22 Ukwakira 1844, ryarongeye ryerekanwa no muri Daniyeli igice cya kabiri. Muri ibyo bishushanyo bitatu by'ubuhanuzi byerekeye Umusozi wa Karumeli, amateka y'Abamillerite n'inzozi za Nebukadinezari z'ishusho, ishimikiro riri ku gusobanura ubuhanuzi uko bikwiye nk'uko bigaragazwa na Eliya, Miller na Daniyeli. Ubusobanuro bw'izo nzozi ni bwo butumwa bukuweho ikimenyetso mu mateka ahagaragaramo ibyiciro bibiri by'abahanuzi.

Abakaludaya basubiriza imbere y'umwami, baravuga bati: Nta muntu n'umwe uri ku isi ushobora kwereka umwami ibyo abaza; ni cyo gituma nta mwami, cyangwa umutware, cyangwa umutegetsu, wigeze abaza ibintu nk'ibyo umupfumu uwo ari we wese, cyangwa umunyenyeri, cyangwa Umukaludaya. Kandi ibyo umwami asaba ni ikintu gikomeye cyane, kandi nta wundi ushobora kubyereka umwami, keretse imana, zo ubuturo bwazo butari kumwe n'abafite umubiri. Ni cyo cyatumye umwami arakara kandi arushaho kugira umujinya mwinshi, ategeka ko bicwa abanyabwenge bose b'i Babuloni. Daniyeli 2:10–12.

Ku musozi wa Karumeli, Eliya yatanze ikigeragezo, kandi ikigeragezo yatanze nticari icyo kugaragaza gusa uwari Imana y'ukuri, ahubwo n'uwari umuhanuzi w'ukuri. Mu gice cya kabiri cya Daniyeli ni Abakaludaya bagaragaza ikigeragezo cyerekanye itandukaniro riri hagati y'ukuri n'ikinyoma. Basobanura ko ubusobanuro Nebukadinezari ashaka bushobora kumenyekana n'Imana yonyine, atari n'abantu. Baninubira kandi ko isano iri hagati ya Nebukadinezari n'abanyabwenge be bo mu by'idini yari isano itari yo, ubwo bavuga bati “icyo umwami asaba ni ikintu kigoye.” Barifuzaga ko umwami, uhagarariye Leta, yakwigumiza kure y'urwego rw'idini, urwego bari basanzwe bumva ko ari bo barufiteho ububasha. Ntabwo barimo barwanya amahame yo guhuza itorero na Leta, ahubwo barimo barwanya ko Nebukadinezari, uhagarariye Leta, asaba kuba ari we ugenzura itorero. Bari kuba bumva bisanzuye mu mubano w'itorero na Leta, iyo abayobozi b'idini baba ari bo bategeka Leta. Ikigeragezo cy'ishusho y'inyamaswa ni ho dufatira icyemezo cy'iherezo ryacu ry'iteka ryose—nk'inzozi za Nebukadinezari z'ishusho—ni ikigeragezo cy'ubuzima cyangwa urupfu.

Nuko itegeko risohoka ko abanyabwenge bicwa; maze bashaka Daniyeli na bagenzi be ngo bicwe. Nuko Daniyeli asubiza Ariyoki, umutware w'abarinzi b'umwami, wari wasohotse kujya kwica abanyabwenge b'i Babuloni, amubwira abigiranye inama n'ubwenge ati: “Ni iki

gitumye iri tegeko rivuye ku mwami ryihutishwa bene aka kageni?" Nuko Ariyoki abimenesha Daniyeli. Daniyeli 2:13–15.

Iyo Daniyeli ahishuriwe gusobanukirwa n'imimerere y'ubuzima n'urupfu by'iroto ry'icyo gishushanyo cyari kitaramenyekana, aba agaragaza guhabwa umucyo kw'abihumbi ijana na mirongo ine na bane ku byerekeye ukuri ko bari mu mateka y'ikigeragezo cya kabiri kandi kigaragara cy'inzira y'ibigeragezo bitatu. Ariko Daniyeli ntagaragaza gusa abahisemo kurya indyo ikwiriye, bityo bakaba baratsinze ikigeragezo cya mbere, ahubwo anagaragaza umuhagarariye muntu Imana yari yahaye ubushishozi bwihariye mu buhanuzi bwa Bibiliya.

Abo bana bane, Imana yabahaye ubumenyi n'ubuhanga mu nyigisho zose no mu bwenge bwose; kandi Daniyeli yari afite gusobanukirwa n'amayerakwa yose n'inzozo. Daniyeli 1:17.

Nubwo Abaheburayo bane b'indahemuka bose batsinze ikigeragezo cy'ibyokurya, Daniyeli ni we watoranyijwe ngo abe intumwa y'amayerakwa n'inzozo. Daniyeli ahagarariye intumwa y'ubuhanuzi nk'uko ihagarariye na Eliya, Yohana Umubatiza, Yohana Umuhishuzi, William Miller na Future for America. Intumwa y'ubuhanuzi ntijya itandukanywa n'ikigeragezo cy'ubuhanuzi.

Mu gihe cya Kristo, abanze kwakira ubuhamya bwa Yohana ntibashoboraga kugirirwa umumaro na Yesu. Mu mateka y'Abamillerite, abanze kwakira ubutumwa bwa mbere (bugereranywa na William Miller) ntibashoboraga kugirirwa umumaro n'ubutumwa bwa kabiri. Muri ayo mateka yombi, abizerwa ntibamenye aho inzira y'igeragezwa yari ibagejeje. Abigishwa banze kubona umusaraba, nubwo bari barabwawe mu buryo busobanutse ko byari kuzaba. Abamillerite ntibashoboye kubona ugucika intege gukomeye. Daniyeli, igihe Aruyoki yamumenyeshaga iby'imimerere y'ubuzima n'urupfu bifitanye isano n'inzozo z'igishushanyo cya Nebukadinezari, ntiyari azi ibikubiye muri izo nzozo cyangwa aho igeragezwa ry'igishushanyo ryerekezaga. Icyo yari azi gusa ni uko byari ikibazo cy'ubuzima n'urupfu. Ni cyo cyatumye Daniyeli akenera igihe kugira ngo asobanukirwe ubusobanuro bwabyo.

Nuko Daniyeli arinjira, asaba umwami kumuha igihe, kugira ngo azamwereke uko iyo nzozo zisobanurwa. Daniyeli 2:16.

Daniyeli yari yagaragaje ukwizera mu byokurya (uburyo) yari yiyemeje kurya mu kigeragezo cya mbere. Ni cyo cyatumye ahabwa igihe, nk'uko n'abigishwa bahawe igihe mu gihe cya Kristo. Igihe abigishwa bahawe cyari ikiringo cy'urupfu rwa Kristo, ugushyingurwa kwe, ukuzuka kwe no kuzamuka kwe kwa mbere, mbere y'uko ahura n'abigishwa mu nzira ijya Emawusi, hanyuma akongera kubasanga mu cyumba cyo hejuru. Nuko ku iherezo ry'icyo gihe abahuhaho Umwuka Wera.

Ama amaze kuvuga atyo, abahuhaho umwuka, arababwira ati: Nimwakire Umwuka Wera. Yohana 20:22.

Ezekiyeli yarahanuriye, kandi ayo magufa yumye arahurizwa hamwe. Hanyuma Ezekiyeli yongera guhanura, maze Mwuka Wera ahumekezwa muri iyo mibiri yari imaze kuremwa bundi bushya, nuko irahaguruka iba ingabo ikomeye cyane. Igihe Kristo yahumekeraga ku bigishwa, yabumbuye

ubwenge bwabo.

Maze arabumbura ubwenge, kugira ngo basobanukirwe n'Ibyanditswe. Luka 24:25.

Abahanuzi bose bavuga iby'imperuka y'isi, kandi Danieli na we si uw'inyuma muri ibyo. Igihe yasabye cyari igihe kugira ngo ahabwe kumurikirwa. Igihe cyo gutegereza ku ba Millerite cyari uhereye ku gutenguha kwa mbere kugeza igihe bamenyeye ko bari mu gihe cyo gutinda, gifitanye isano n'ubuhanuzi bwo muri Matayo igice cya makumyabiri na gatanu n'ubwo muri Habakuki igice cya kabiri. Amateka y'igihe cyo gutinda mu mateka y'Aba-Millerite yasohoye mu gihe cy'ubutumwa bw'umumarayika wa kabiri. Danieli igice cya kabiri ihagarariye ayo mateka nyene, bityo rero ugusaba kwe igihe guhuje mu buryo bw'ubuhanuzi n'igihe cyo gutinda kw'Aba-Millerite. Ni cyo gituma ugusaba kwa Danieli igihe n'igihe cyo gutinda kw'Aba-Millerite bihagarariye igihe cyo gutinda kw'abihumbi ijana na mirongo ine na bane, cyatangiye ku wa 18 Nyakanga 2020.

Icyifuzo Daniyeli yasabye kugira ngo amenye inzozo z'ishusho ya Nebukadinezari gihagarariwe mu Ibyahishuwe igice cya cumi na kimwe nk'iminsi itatu n'igice aho abahamya babiri baryamye bapfuye mu muhanda. Mu mateka y'iyi minsi itatu n'igice yo mu Ibyahishuwe igice cya cumi na kimwe, iyo minsi itatu n'igice ihagarariye mu buryo bw'ikigereranyo ubutayu bw'ubuhanuzi, hari ijwi rirangurura. Ijwi rya kimuntu Umufasha akoresha kugira ngo akangure kandi aheshe amagufwa yumye yapfuye kongera kubaho rihagarariwe na Daniyeli, wahawe ihishurirwa ry'ubuhanuzi ry'ibyo inzozo zari byo n'ibyo zashushanyaga. Ijwi rirangururira mu butayu ryahawe gusobanukirwa kw'ubuhanuzi kw'inzozo n'ibyerekwa, nk'uko bihagarariwe na Daniyeli. Iryo jwi rirangurura, bityo rikagaragaza ko ryahawe ubutumwa bw'Induru yo mu Gicuku, kandi iyo nduru itangwa mu gicuku, kikaba kigereranya umwijima.

Mu mwijima mwinshi wo mu gicuku, ijwi (Daniyeli) ryahawe gusobanukirwa ubutumwa bwari butwikiriwe n'umwijima. Itegeko ijwi (Ezekiyeli) ryahawe ni ukuhanurira amagufa yumye y'abapfuye. Ubwo abikora, Umuhumuriza ahuhwaho ku bapfuye bari mu muhanda, maze "barazurwa." Ariko uko kuzurwa kugerwaho gusa binyuze mu isengesho. Isengesho ni ikimenyetso cy'inzira mu mateka yo kuzurwa kw'amagufa yumye y'abapfuye bishwe mu muhanda. Daniyeli ahagarariye icyo kimenyetso cy'inzira mu buryo bw'ubuhanuzi, neza rwose aho icyo kimenyetso cy'inzira kigaragazwa.

"Ububutse bw'ukuri bwo kubaha Imana muri twe ni bwo bukene bukomeye kurusha ubundi bwose kandi bwihutirwa cyane. Kubushaka ni byo bigomba kuba umurimo wacu wa mbere. Hagomba kubaho umuhati ukomeye wo kubona umugisha w'Umwami, atari uko Imana idashaka kudasukaho umugisha Wayo, ahubwo ni uko tutiteguye kuwakira. Data wo mu ijuru arushaho kugira ubushake bwo guha Umwuka Wera We abamusaba, kuruta uko ababyeyi bo mu isi bashaka guha abana babo impano nziza. Ariko ni umurimo wacu, binyuze mu kwatura ibyaha, kwicisha bugufi, kwihana, no gusenga dushyizeho umwete, kuzuza ibisabwa Imana yasezeranyijeho kuduha umugisha Wayo. Ububutse bushobora gutegerezwa gusa nk'igisubizo cy'isengesho. Igihe abantu bakiri mu bukene bukabije bwo kubura Umwuka Wera w'Imana, ntibashobora guha agaciro kubwiriza kw'Ijambo; ariko igihe imbaraga z'Umwuka zikora ku mitima yabo, ni bwo inyigisho zitanzwe zitazabura kugira ingaruka.

Bayobowe n'inyigisho z'Ijambo ry'Imana, hamwe no kwigaragaza k'Umwuka Wayo, mu gukoresha ubushishozi nyakuri, abazitabira amateraniri yacu bazagira uburambe bw'agaciro kenshi, kandi nibasubira iwabo, bazaba biteguye kugira umumaro mwiza ku bandi.”

“Abakomeje ibendera ba kera bari bazi icyo bisobanura guhangana n'Imana mu masengesho, no kunezezwa no gusukwa k'Umwuka Wayo. Ariko aba barimo kuva ku rubuga rw'ibikorwa; kandi ni bande bazazamuka basimbure mu myanya yabo? Bimeze bite ku rubyiruko rugenda ruzamuka? Mbese bahindukiriye Imana? Mbese twakangutse ku murimo uri gukorerwa ahera ho mu ijuru, cyangwa se dutegereje ko hari imbaraga runaka zikangura zizaza ku itorero mbere y'uko natwe dukanguka? Mbese twiringiye kuzabona itorero ryose rivugururwa? Icyo gihe ntikizigera kigera.”

“Mu itorero harimo abantu batihanye by'ukuri, kandi batazibera bifatanyaga mu isengesho rikomeye, rifite umwete kandi rinesha. Tugomba gutangira uwo murimo buri wese ku giti cye. Tugomba gusenga cyane kurushaho, kandi tukavuga bike. Ubugome buraganje, kandi abantu bagomba kwigishwa kudahazwa n'ishusho yo kubaha Imana idafite umwuka n'imbaraga byayo. Niba twiyemeje gusuzuma imitima yacu, kwitandukanya n'ibyaha byacu, no gukosora imigendere yacu mibi, ubugingo bwacu ntibuzishyira hejuru mu by'ubusa; tuzajya twikeka ubwacu, dufite kumva kudashira ko ubushobozi bwacu buva ku Mana.” Selected Messages, igitabo cya 1, 121, 122.

Hashingiwe ku kwizera yari afite mu mirire Daniyeli yari yaratoranyije kurya, yahise agezwa mu nzira yo kugeragezwa kugaragara n'amaso yasabaga ko akoresha uburyo bwari bwashushanyijwe n'iyi mirire ye, akabanza gusezeranya ko Imana ye izamenyekanisha kandi igasobanura inzozo, hanyuma nyuma yaho akazishyikiriza umwami. Yari afite indyo ikwiriye, cyangwa uburyo bukwiriye, maze agomba kugaragaza ukwizera kwe mu buryo bugaragara, atanga ubutumwa bw'inzozo z'igishushanyo cya Nebukadinezari bwari mu “mwijima” wuzuye rwose. Igikorwa cye cyakurikiyeho cyari ukugaragaza ukwizera kwe mu buryo bugaragara, kuko icyo gihe yakoresheje ihame ry'Imana ryagenewe ubwoko bwayo igihe bisanze bari mu mwijima.

“Umwijima w'umubi ugotu abirengagiza gusenga. Ibishuko by'umwami byongorerwa buhoro bibakururira gukora ibyaha; kandi ibyo byose biterwa n'uko badakoresha amahirwe bahawe n'Imana mu iteganyirizwa ryayo ryera ryo gusenga. Ni iki cyatuma abahungu n'abakobwa b'Imana batinya gusenga, kandi gusenga ari rwo rufunguzo mu kuboko kw'ukwizera rufungura ububiko bwo mu ijuru, aho ubutunzi butagira iherezo bw'Ububasha Busesuye bubitswe? Tudafite gusenga ubudasiba no kuba maso tubigiranye umwete, turi mu kaga ko kuba abanyamwaga no kuyoba inzira ikwiriye. Umurwanizi ashaka gukinga inzira igana ku ntebe y'imbabazi, kugira ngo tudaheshwa, binyuze mu kwinginga tubikuye ku mutima no mu kwizera, ubuntu n'imbaraga byo kuneshya ibishuko.” Intambwe Ujya kuri Kristo, 94.

Kubera ko ibikubiye mu nzozo Nebukadinezari yarose nijoro byari byijimye, Daniyeli yifatanyaga cyane na bagenzi be batatu, maze basenga.

Nuko Daniyeli ajya iwe, abimenyeshya Hananiya, Mishaeli na Azariya, bagenzi be; kugira ngo basabe imbabazi ku Mana yo mu ijuru ku by'iri banga, kugira ngo Daniyeli na bagenzi be batarimburanwa n'abasigaye mu banyabwenge b'i Babuloni. Nuko iryo banga rihishurirwa

Daniyeli mu iyerekwa rya nijoro. Maze Daniyeli ahimbaza Imana yo mu ijuru. Daniyeli aramusubiza ati: Izina ry’Imana rihimbazwe iteka ryose, kuko ubwenge n’imbaraga ari ibyayo. Ihindura ibihe n’ibihe byagenwe; ikuraho abami, igashyiraho abami; iha abanyabwenge ubwenge, kandi iha abazi kujijuka ubumenyi. Ihishura ibyimbite n’ibihishwe; izi ibiri mu mwijima, kandi umucyo ubanana na yo. Ndagushimira kandi ndagusingiza, yewe Mana ya ba sogokuruza, kuko umpaye ubwenge n’imbaraga, kandi ukaba umenyekanishije noneho icyo twagusabye; kuko noneho utumenyesheje iby’umwami. Daniyeli 2:17–23.

Nuko Daniyeli aza guhembwa n’Uwo “umenya ibiri mu mwijima.” Gahunda yo gushyiraho amategeko yerekeye ku Cyumweru iri gukorwa mu mwijima, kandi abasahuye bavuga ko bafata indyo mvajuru basabwa kumenya ishusho ry’ishusho y’inyamaswa ritegura urubuga rw’idini n’urwa politiki rwo gushyira mu bikorwa ikimenyetso cy’ubutegetsi bwa gipapa.

Igice cya kabiri cya Daniyeli ntikigaragaza gusa amateka ya marayika wa kabiri mu mateka y’Abamilerite, ahubwo mu buryo bugaragara kurushaho kigaragaza amateka ya marayika wa kabiri mu rugendo rwa marayika wa gatatu. Mu igeragezwa ry’inzozi za Nebukadinezari zerekeye igishushanyo, hageretswe igeragezwa ry’igishushanyo cy’inyamaswa. Intambwe z’ubuhanuzi zigaragaza ubwoko bw’Imana bukangukira imimerere y’ubuzima n’urupfu ijyanye n’itegeko ryo ku Cyumweru riri hafi kuza zirimo zigaragazwa mu buryo bwihariye cyane mu bitabo bya Daniyeli n’Ibyahishuwe.

Daniyeli agereranya n’intumwa y’ayo mateka aho ubutumwa bw’ishusho, buzana ubuzima cyangwa urupfu, busohokera. Ahagarara ku ndyo yaje gusobanukirwa, kandi ku bwo kwizera akavuga ko Imana ishobora kumenyekanisha iyerekwa, ariko agasaba igihe. Icyo gihe ni cyo gihe cyo gutinda. Ku musozo w’igihe cyo gutinda, ahabwa kumenya ibyari mu nzuzi zijimye za Nebukadinezari, ariko si ibyo gusa. Ntiyakiriye gusa gusobanukirwa n’inzozi z’ishusho, zigereranya ishusho y’inyamaswa n’ikigeragezo kiyiherekeje, ahubwo no ku musozo w’igihe cyo gutinda ahimbaza Imana kuko “itanga ubwenge ku banyabwenge, n’ubumenyi ku bazi gusobanukirwa: ihishura ibyimbite n’ibihishwe: izi ibiri mu mwijima, kandi umucyo ubanana na yo.”

Daniyeli aha ashira ishimwe rye mu rwego rw’uko habayeho “kwiyoungera k’ubumenyi”, kuko ari we, mu gice cya cumi na kabiri, ugaragaza ko “abanyabwenge” bazasobanukirwa “ukwiyoungera k’ubumenyi”, kandi nanone akaba ari gushima Imana ko yahaye “ubwenge” n’“ubumenyi” “abanyabwenge.” Arimo yerekeza mu buryo butaziguye ku bakobwa b’abanyabwenge, kandi agahuza igihe cye n’igihe cyo gutinda. Arimo ashira ikigereranyo kiboneka mu gice cya kabiri mu isohozwa nyakuri kandi ryuzuye ry’igihe cyo gutinda cyo muri Matayo makumyabiri n’itanu, mu murimo wa marayika wa gatatu. Icy’ingenzi kurushaho ni uko igitabo cy’Ibyahishuwe kigaragaza ko mbere gato y’isozwa ry’igihe cy’igeragezwa, Yohana yabwiwe kudashyira ikimenyetso ku magambo y’ubuhanuzi bwo mu bitabo bya Daniyeli n’Ibyahishuwe, kuko ari igitabo kimwe.

Nuko arambwira ati: Ntugafate ikimenyetso ku magambo y’ubuhanuzi bw’iki gitabo, kuko igihe kiri bugufi. Ukiranirwa akomeze akarengane; uwanduye akomeze kwandura; umukiranutsi akomeze gukiranuka; kandi uwera akomeze kwezwa. Ibyahishuwe 22:10, 11.

Igihe ubuhanuzi bwa Daniyeli n'Ibyahishuwe bugomba gukurwaho ikimenyetso ni mu gihe cyo gutinda kw'umugani w'abakobwa cumi b'amasugi, kandi icyo gihe kigereranywa n'ugusaba kwa Daniyeli igihe. Ugusaba kwe igihe kwakurikiwe n'isengesho, rigomba kubanza kuba mbere y'umuzuko w'amagufwa yumye y'abapfuye. Mu gihe ubwo bwiyongere bw'ubumenyi no gusobanukirwa igishushanyo cy'inzozi gitwikiriwe n'umwijima byahishurwaga, Imana yakoreye Daniyeli ikindi kintu. "Ahishura ibikomere n'ibihishwe." Ikintu gihishwe cy'amateka y'Induru yo mu Gicuku ni ubuhanuzi bwo mu Byahishuwe bukurwaho ikimenyetso mbere gato y'uko igihe cy'igeragezwa gifungwa. Icyo kintu "cyimbitse kandi gihishwe" ni "ukuri."

Ukuri buhinduka urufunguzo rw'ubuhanuzi rufungurirwa intumwa ishushanyijwe na Daniyeli, rugatuma amateka ahishwe y'"inkuba ndwi" amenyekana. Ayo mateka ahishwe ni amateka y'ibimenyetso bitatu by'inzira. Icyo mbere ni ugucika intege, kandi icya nyuma na cyo ni ugucika intege, nk'uko byagaragajwe mu mateka y'Abamilerite. Ijambo ry'Igiheburayo ryahinduwe "ukuri" ryaremwe n'"Umuhanga w'Indimi Utangaje," binyuze mu guhuza inyuguti ya mbere, iya cumi na gatatu, n'iya nyuma y'inyuguti z'Igiheburayo. Yesu ni We wa mbere kandi ni We wa nyuma, kandi ni We "kuri." Imiterere y'iryo jambo ryaremwe n'"Umuhanga w'Indimi Utangaje" igaragaza ibimenyetso bitatu by'ubuhanuzi by'inzira ari byo mateka ahishwe y'"inkuba ndwi," byagombaga kudodombwa kugeza ubwo Daniyeli yasabaga "igihe" maze akajya gusenga.

Gucika intege ko ku wa 18 Nyakanga 2020 kwari ikimenyetso cya mbere, kandi kigaragaza gucika intege kujyana n'icya nyuma mu bimenyetso bitatu, ari cyo itegeko ryo ku Cyumweru. Inyuguti yo hagati, ari yo nyuguti ya cumi na gatatu, ni ikimenyetso cy'ubwigomeke, kandi ni ikimenyetso cy'ikimenyetso cyo hagati mu mateka ahishwe y'inkuba ndwi. Ubwigomeke bugereranywa n'abakobwa b'abapfu mu Gutaka kwa Saa Sita z'ijoro, kuko Gutaka kwa Saa Sita z'ijoro ari ikimenyetso cyo hagati cy'amateka y'intambwe eshatu ya 18 Nyakanga 2020, Gutaka kwa Saa Sita z'ijoro, n'itegeko ryo ku Cyumweru rigiye kuza vuba. Akimara kuba saa sita z'ijoro, igihe cyinjira mu isaha ya cumi na gatatu, aho ukugaragara kugaragara kw'abakobwa b'abapfu kugaragarizwa no kwemera kwabo ko badafite amavuta ya zahabu.

Mu "butayu" bw'igereranyo bw'"iminsi itatu n'igice" yo mu Ibyahishuwe igice cya cumi na kimwe, ubwoko bw'Imana bugaragazwa nk'aho buri mu mateka y'igereranyo y'umuvumo w'"ibihe birindwi." Ku iherezo ry'icyo gihe, bagomba kumenya ko batatanyijwe, ko bakoze icyaha, ko ba sekuruzababo bakoze icyaha, ko bagendeye Imana mu buryo bunyuranye na Yo, kandi ko Imana na Yo yabagendeye mu buryo bunyuranye na bo. Uku kumenya kugomba kubageza ku gusenga isengesho ryo muri Abalewi makumyabiri na gatandatu. Uku kumenya ko bagomba gusenga isengesho ryo muri Abalewi makumyabiri na gatandatu guhuza mu buryo bw'ubuhanuzi n'isengesho rya Daniyeli ryo muri Daniyeli igice cya kabiri, kandi kugereranywa n'isengesho rya Daniyeli ryo mu gice cya cyenda. Impamvu Daniyeli yasengeye isengesho ryo muri Abalewi makumyabiri na gatandatu mu gice cya cyenda yari ishingiyeye ku kumenya kwe ko yari ageze ku iherezo ry'imyaka mirongo irindwi y'ubuhanuzi bwa Yereimiya bw'ubunyage bw'ubwoko bw'Imana.

Iyo myaka mirongo irindwi ni yo igereranyo amateka yo gushyirwaho ikimenyetso ku bwoko bw'Imana. Iyo myaka mirongo irindwi igereranyo kwezwa kuvugwa muri Malaki igice cya gatatu

no kwezwa kw'urusengero kwa Kristo incuro ebyiri. Igereranya amateka y'ikigeragezo cy'ishusho ya ya nyamaswa. Ayo mateka yatangiye ku wa 11 Nzeri 2001, kandi arangira ku itegeko rya vuba ry'Umunsi wa Ku Cyumweru. Ku iherezo ry'icyo gihe cy'ikimenyetso cy'imyaka mirongo irindwi, Daniyeli asaba “igihe cyo gutinda” kugira ngo abashe gusenga. Isengesho rye ryashubijwe ubwo ibanga rya nyuma ry'ubuhanuzi ryamuhishurirwaga. Iryo hishurirwa ryaje mu gihe ubwoko nyakuri bw'Imana bw'Abaporotesitanti bwari bukiri mu “butayu” mu gihe cyo gutatanywa nyuma ya 18 Nyakanga 2020. Muri icyo gihe “ukuri” kwahishuriwe “ijwi rirangurura mu butayu”.

Mu ngingo ikurikira tuzakomeza Daniyeli igice cya kabiri.

Nuko uburakari bw'Uwiteka bukongezwa kuri iki gihugu, kugira ngo akizaneho imivumo yose yanditswe muri iki gitabo: kandi Uwiteka arabakūra mu gihugu cyabo ababikujeho imizi, abitewe n'uburakari, n'ubushangashirwe, n'umujinya mwinshi, abajugunya mu kindi gihugu, nk'uko biri n'uyu munsi. Ibihishwe ni iby'Uwiteka Imana yacu: ariko ibyahishuwe ni ibyacu n'iby'abana bacu iteka ryose, kugira ngo dukore amagambo yose y'iri tegeko. Gutegeka kwa Kabiri 29:27–29.